

УДК 82.091:[821.161.2+821.162.1]
DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.4-3/19>

Смаровоз І. С.

Бердянський державний педагогічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО МОДЕЛЮВАННЯ ПРОСТОРУ ПОВСЯКДЕННОСТІ В РОМАНАХ ІРЕН РОЗДОБУДЬКО ТА МАНУЕЛИ ГРЕТКОВСЬКОЇ

У статті проаналізовано культурознавчі та літературознавчі дослідження, присвячені поетиці простору в художніх творах. Методологічною базою дослідження стали праці Г. Башляра «Поетика простору» та В. Лелеко «Культура повсякденності».

Простір повсякденності в дослідженні розглядається як підґрунтя для конструювання моделі художньої повсякденності цілого твору. За основу взято таку структуру простору: фізичний, перцептивний, культурний та внутрішній простір особистості. Осмислено особливості художнього моделювання простору повсякденності в романах «Гудзик» і «Шості двері» І. Роздобудько та «Полька» і «Космітка» М. Гретковської. Під час аналізу романів до структури простору додано ще віртуальний простір (сторінки персонажів у соціальних мережах), але через брак матеріалу він не був ґрунтовно проаналізований. Схарактеризовано структуру та поетику художніх просторів з точки зору компаративістики. Відокремлено спільні та відмінні риси в концепціях творення простору митця та проаналізовано взаємозв'язок структурних елементів художнього простору з емоційними станами героїв. Зосереджено увагу на значенні кордонів між структурними елементами простору та наслідками їх перетинів для персонажів.

Встановлено, що обидві письменниці описують лише елементи простору повсякденності героїв, важливі для розкриття емоційних станів, душевних переживань, тому в романах немає точних, цілісних інтер'єрів. Важливими в конструюванні простору для обох письменниць є деталі, що розкривають характери, мрії, почуття та емоційні стани персонажів. Зі зміною емоційних станів, почуттів, цінностей змінюється і простір існування персонажа, адже це взаємозалежні речі. Крім того, вдало моделюючи художній простір, авторки порушують важливі проблеми (кохання, зради, самотності, занепаду культури тощо).

Відзначено, що обрані нами для дослідження твори М. Гретковської є автобіографічними, тому очевидно, що змодельований у них простір є реалістичнішим (описано реально існуючі міста, помешкання, інституції, природні локації тощо), ніж у романах І. Роздобудько, де домінує авторський вимисел.

Ключові слова: повсякденність, художній простір, структура простору, емоційний стан, кордони, деталі.

Постановка проблеми. Простір повсякденності займає фундаментальне місце в конструюванні художньої моделі світу персонажа, адже, з одного боку, в просторі відбуваються всі події, пов'язані з життєдіяльністю персонажа, а з іншого – персонаж сам упорядковує свій приватний простір, демонструючи таким чином свої смаки, вподобання, цінності.

Нам імпонує думка Л. Пилипюк щодо значення простору: «Питання про простір не може бути другорядним в образному вираженні світорозуміння. Із втратою просторовості художній твір перестає існувати» [5, с. 320].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В. Лелеко, аналізуючи простір повсякденності,

зауважує: «Простір повсякденності має три модуси: фізичний простір, простір перцептивний і простір концептуальний (чи культурний)» [4, с. 59]. У центрі фізичного простору знаходиться житло, яке є внутрішнім простором, а до зовнішнього простору дослідник відносить вулиці, площі, міста, села... Розміри і конфігурації цього простору залежать від «типових маршрутів щоденного переміщення людини» [4, с. 60]. Перцептивним простором є «простір, доступний безпосередньому сприйняттю людини в повсякденному житті» [4, с. 60], тобто те, що людина може побачити чи почути. Під культурним простором дослідник розуміє «фізичний і перцептивний простір повсякденності, в якому реалізуються

культурні сенси повсякденної діяльності людини» [4, с. 60]. З цього випливає, що в культурному просторі відображається вплив культури на людину і, навпаки, людини на культуру. Ми вважаємо, що такий підхід до розуміння простору можна взяти за основу, але, аналізуючи художній простір, вбачаємо доречним до структури простору, запропонованої В. Лелеко, додати ще один компонент – внутрішній простір персонажу (за Г. Башляр, «простір всередині нас» [1, с. 161]), під яким розуміємо простір людської душі. Л. Пилипюк вважає, що «Внутрішній простір у творі функціонує як «локус», місце дії для вираження певної духовної проблематики, несе величезне символічне навантаження і при цьому виступає в ролі феномена – того, що сприймається людиною, з'являється в її свідомості, в інтелектуальному переживанні, але перебуває за межами фізичних реалій» [5, с. 323]. Саме цей компонент, на нашу думку, допоможе нам розкрити емоційний складник художнього простору зокрема та духовного – в цілому. У цьому аспекті варто взяти до уваги те, що, виражаючи своє відношення до простору, персонажі користуються поняттями естетики: красиве, потворне, чарівне, трагічне, комічне, високе, низьке і таке інше. Є очевидним те, що не існує єдиної естетичної норми для всіх, адже те, що один народ вважає прекрасним, інший не сприймає взагалі та навпаки. Тому важливою стороною нашого компаративного дослідження є естетосфера, яка дозволить проаналізувати простір із позиції відчуттів, які виникають у персонажа в результаті сприйняття дійсності. Згідно з поглядами М. Кагана, «... на сучасному рівні культури палітра естетичних оцінок стала надзвичайно багатого, дозволяючи нам спіймати в реальному світі найрізноманітніші відтінки естетичних ціннісних якостей» [3, с. 140].

Постановка завдання. Головним завданням дослідження є порівняння особливостей художнього моделювання простору повсякденності, наявних у романах І. Роздобудько («Гудзик», «Шості двері») та М. Гретковської («Полька», «Космітка»).

Виклад основного матеріалу. У підзаголовку до першого видання «Гудзика» І. Роздобудько вказує, що це психологічна драма. Враховуючи, що твір не драматичний, а епічний, нескладно здогадатися, що в ньому йдеться про конфлікти героїв, змальовуються драматичні сцени з їхнього життя, де важливе місце посідають психологічні та емоційні стани героїв. «Шості двері» І. Роздобудько – це перший роман після трьох детекти-

вів, у котрому порушується проблема морального вибору, а життя головної героїні наповнене трагізмом, драматизмом, болем втрат та непереборним бажанням рухатися вперед. «Полька» М. Гретковської вважається першим у Польщі щоденником вагітної жінки та є діаметрально протилежним за тематикою до «Гудзика» та «Шостих дверей», але тут, як і в попередніх творах, важливе місце займає психологізм (психологія вагітної жінки, її самоідентифікація з власним тілом). Важливо зауважити те, що героями «Гудзика» і «Польки» є митці (у «Гудзику»: Денис – актор, режисер, Ліка – художниця, Ліза – режисер; у «Польці»: Мануела – письменниця та її партнер Петро – письменник, за професією психіатр). Отже, цікавим видається проаналізувати особливості художнього моделювання простору митця, а не тільки простору в цілому. «Космітка», як і «Полька», є автобіографічним щоденником; головна героїня – митець, проте тематика та проблематика тут не обмежується лише вагітністю, адже книга демонструє багатовимірність життя жінки.

Події в усіх романах хоча й викладені в хронологічній послідовності, проте подаються фрагментарно. У «Гудзику» дія розгортається на просторах України, Росії, Афганістану, Америки; у «Шостих дверях» – в Україні, Франції; у «Польці» – в Швеції, Польщі, Чехії, на Мадейрі; у «Космітці» – у Польщі, Ізраїлі, Бельгії.

Фізичний простір повсякденності персонажів творів складають реально існуючі об'єкти: житло (квартира чи будинок), розташовані в населених пунктах; різні інституції, які відвідують герої (інститут, офіс, лікарня, кінотеатр, кав'ярня і тому подібне); ліс, море, гори.

Спробуємо проаналізувати особливості художнього моделювання простору обома письменницями. Створюючи простір дому в творі «Гудзик», І. Роздобудько не описує помешкання Ліки й Дениса, а лише згадає про стіл: «Я ходив на роботу, Ліка чекала мене, гарно сервіруючи стіл до вечері» [6, с. 117]. Таким чином письменниця не моделює чіткого зорового образу, адже ми знаємо лише те, що стіл гарно сервірований, але кожен читач по-своєму уявляє цей стіл залежно від власного розуміння краси. Метою такого підходу є демонстрація бажання Ліки створити родинний затишок, огорнути коханого чоловіка своєю турботою, а не її вміння смачно готувати чи досконало сервірувати стіл. Ця поведінка дівчини спровокувала зміни у світогляді Дениса, доказом чого є нові бажання героя, що раніше ніколи в нього не з'являлися: «У якийсь момент закортіло більшого

комфорту. Саме мені, не їй» [6, с. 117]. Хлопець впевнено заявляє: «Раніше я ніколи не піклувався про влаштування побуту...» [6, с. 117], тобто в нього з'являються нові цінності чи почуття, про які письменниця не говорить прямо, а лише натякає, створюючи таким чином інтригу для читача. Денис, якому спокою не дає його перше кохання, одружившись з Лікою, не проявляв себе як порядний сім'янин, і саме Ліка, вдало організувавши домашній простір, змінює коханого.

Важливим є коментар Лізи про квартиру Ліки та Дениса: «У вас досить гарно» [6, с. 125], адже Ліза (мама Ліки) не очікувала, що її донька перейматиметься родинним затишком; така її реакція свідчить про психологічні зміни, що відбулися з Лікою, а не про досконалий інтер'єр.

М. Гретковська в «Польці» знайомить читача з помешканням своєї героїні через її опис власного будинку: «Дім звичайний, дерев'яний, стоїть недалеко від озера. А всередині найважливіше – кольори! У ньому панує суміш західної естетики з геомантиєю й основами фен-шуй» [2, с. 16]. Як і в І. Роздобудько, у цьому описі ми не знаходимо детальної інформації про інтер'єр будинку. Якщо І. Роздобудько говорить «гарно сервірує стіл», то М. Гретковська – «дім звичайний». І кожен читач у своїй уяві творить ці образи, бо для письменниць вони не мають ніякого значення. Як бачимо, в І. Роздобудько важливими є почуття Ліки, які вона адресує Денисові, сервіруючи стіл, а М. Гретковська через характеристику будинка розкриває світогляд своєї героїні, адже з інформації, отриманої про будинок, ми дізнаємося, що героїня вірить у фен-шуй і практикує його. Досить важливими для неї є талісмани: «Кидаю погляд у куток кухні, там біля вікна аборигенський малюнок – мій приватний тотем із Австралії» [2, с. 33]. Жодна з письменниць не акцентує увагу на тому, що це житло митця, але обидві переймаються емоційним наповненням приватного простору своїх героїв. І. Роздобудько, моделюючи простір дому в «Гудзику», використовує поняття «краса», водночас М. Гретковська просто перелічує деякі характеристики будинку. Проте і для манери письма І. Роздобудько перелічувальна інтонація не є чужою. Коли героїня «Шостих дверей» Анна-Марія повертається до своєї кімнати після того, як батько привів додому нову дружину, вона зауважує, що там усе змінилося: «На стінах були веселенькі блакитні шпалери, біля вікна – нове ліжко, на тумбочці неструнким рядом стояли іграшки: машинки, солдатики, танки...» [7, с. 43].

Аналізуючи описи помешкань, представлені в обраних нами романах, не можемо не погодитися з думкою Г. Башляра про те, що «Надлишкова живописність житла може маскувати його сокровенну суть» [1, с. 33]. Тобто для письменниць є важливим не саме помешкання, а емоції, які воно викликає в героїв. Але для прози М. Гретковської характерними є описи, метою яких є створення фону для подій, наприклад, точно і лаконічно, перелічуючи найважливіші об'єкти, описує М. Гретковська у «Космітці» Ойжанів, до якого прийшла з робочим візитом: «Вода, ліс, зручні халупи, їжа з того, що росте навколо. Сучасний інтер'єр, стріхи. За вікном луки, поля» [8, с. 123] (*Переклад тут і далі власний*). Такого типу описи не несуть ніякої інформації про характер чи стан героя, проте додають твору реалістичності.

Зміни в приватному просторі (помешканні) персонажів віддзеркалюють їхні внутрішні переживання, тому письменниці акцентують свою увагу на деталях, які розкривають ці емоційні стани. Наприклад, І. Роздобудько так зображує балкон Дениса через рік після зникнення Ліки: «Тоді стояла майже така сама погода. На балконі лежали кавуни. Зараз там скрізь товстий шар вуличної пилу» [6, с. 5]. Авторка не описує детально балкон, а лише звертає увагу на те, що там відбулися зміни в гірший бік. Пил, який ніхто не прибирає, створює ефект пустоти, самотності, непотрібності та навіть трагізму, віддзеркалюючи душевний стан Дениса.

Символом трагізму також стає пил, який бачить героїня роману «Шості двері» Анна-Марія, зайшовши в кімнату охоронця цирку, що помер: «... Тут усе залишилося, як раніше, лише припало товстим шаром пилу. Вузька кімната з кривоногим столом посередині, ліжко, саморобна рукомиля» [7, с. 170].

Щоб натякнути читачеві на те, що з її героїнею щось відбувається, М. Гретковська створює парадоксальну ситуацію, пов'язану з облаштуванням житла: «Купили горщики для квітів і канапу. Як гляну на ті горщики, так мені й недобре. Я взагалі не можу дивитися на неадаптовані речі, бо зразу вивертає» [2, с. 28]. Стає зрозумілим, що в організмі героїні відбуваються зміни, але в цей момент не знаємо, які саме.

Необхідно зазначити, що інтер'єри, з якими ми зустрічаємося на сторінках творів І. Роздобудько, характеризуються високою художністю, адже наповнені метафорами, порівняннями, символами. Прикладом може служити опис квартири Анни-Марії після втечі її матері: «Квартира перетворилася

на смітник із купою порожніх пляшок, на лігвище пораненого звіра, на Содом і Гоморру» [7, с. 38].

До слова, в «Гудзику» важливе місце займають символічні образи. Шафа, яку несподівано побачили Денис і Ліка, повністю змінює їхнє життя, бо мусила стати символом родинного затишку, але перетворилася на саркофаг кохання, тому І. Роздобудько її описує досить детально: «Мій погляд ковзнув по скляній вітрині. У ній красувалася оригінальна дубова «споруда» – майже кімната – з різьбленими візерунками та всілякими шишечками» [6, с. 117].

Очевидно, що в обраних нами романах має місце внутрішній простір персонажів. Наприклад, коли руйнуються мрії Ліки, її життя кардинально змінюється і, щоб посилити трагізм долі дівчини, І. Роздобудько детально описує ці мрії: «Усе, що я вибудувала в уяві, зруйнувалося в одну мить – затишний будинок, подорожі, море квітів на підвіконні, зібрана з любов'ю бібліотека, кіт і пес, картини на стінах, фільми, які хочеться дивитися удвох, музика, дощ, сніг, новорічні свята, камін, хрусткі простирадла й, звичайно, приємна важкість немовляти на перехресті рук» [6, с. 205]. Важливо зауважити, що для Ліки дім став «прихистком мрії», «гаванню мрійника» [1, с. 28], тому розбиті мрії зруйнували внутрішній простір дівчини.

Подібні уявлення про щастя та родинний затишок присутні також у головної героїні «Польки»: «Сидимо над тарілками, світло лампи оточує нас ореолом. Справжній дім, парують запахи, тепло» [2, с. 93]. Різниця лише в тому, що ця дівчина має те, про що мріє Ліка, та її щастя не зруйновано.

Авторка, описуючи життя Анни-Марії, зазначає: «Твій світ замкнений, і ти сам замкнений у ньому. Всі твої рухи – по колу: вулиця, школа, диван, платівки, батон, намащений чимось солодким чи гірким...» [7, с. 60]. Як бачимо, у цьому випадку перелічувальна інтонація додає твору художності, а не реалістичності, адже підсилює почуття безсилості, неможливості вийти за межі замкненого простору героїнею.

Головна героїня «Космітки», аналізуючи свій стан після духовних тибетських тренувань, стверджує: «Після психоделічного досвіду чи звичайних проблем із лабіринтом простір втрачає свою очевидність» [8, с. 80], демонструючи цим те, що наша свідомість обумовлює, яким саме ми бачимо простір. Цю ж думку демонструє і наступна цитата: «Матерії немає, немає світу, котрий здається нам реальним в пакуванні часу і простору. Тибетський буддизм говорить подібне: світ є твоїм уявлен-

ням, баченням твого розуму, котрого єство є пустою» [8, с. 90]. З цього походить уявлення про те, що внутрішній простір є визначальним у сприйнятті й розумінні зовнішнього. Але, безсумнівно, зовнішній простір є подразником чи стимулятором для змін у внутрішньому, що демонструє коментар головної героїні «Космітки»: «Варшава в дощ, темно. Залишаю автомобіль на закоркованій Незалежності. Місто від води пухне і стає задущим. Сідаю в метро. Просторо й ясно. Реклами, газети, звук відкриття дверей нагадує паризьке метро. Провокує гарні спогади» [8, с. 191].

У романах І. Роздобудько з внутрішнім простором тісно пов'язаний перцептивний простір. Внутрішні переживання і душевні муки викликають у Анни-Марії відчуття нав'язливого запаху петуній, але, коли душа заспокоюється, героїня починає відчувати інші запахи: «Вона заплющила очі й раптом чітко відчула новий запах, що пробивається крізь аромат кави й дурман петуній. Це був запах мокрого асфальту й вогких сірників – так пахло сто років тому в дворі її дитинства» [7, с. 158].

Вид із вікна спонукає Анну-Марію до спогадів: «Анна-Марія розсунула важкі завіси, й місто розкрилося перед нею, як на екрані стереокіно-театру. Вона жадібно вдивлялася в нього, намагаючись воскресити в пам'яті знайомий рельєф. Ось здійснюється банею дах ринку, далі – майже поряд – два театри, за ними, трохи вбік – будинок цирку...» [7, с. 164]. У такий спосіб авторка передає тугу героїні за дитинством. Не можемо сказати, що запахи, пейзажі за вікном та інші складники перцептивного простору є настільки важливими у М. Гретковської, як у І. Роздобудько.

Важливе місце в структурі простору героїв обраних нами романів посідають кордони, які герої перетинають, чи, навпаки, створюють, щоб відмежувати свій приватний простір. Переломні моменти в житті героїв «Гудзика» відбуваються внаслідок виходу ними за межі свого звичайного простору. Наприклад, Денис до безтями закохується в Лізу, коли, скориставшись діркою в паркані, опиняється за межами турбази: «Не випускаючи її руки, ступаючи за жінкою, я різко нахилив голову і опинився по той бік турбази на широкій рівнині, порослій високою травою» [6, с. 12]. Щоб передати силу почуттів, які заповнили Дениса, авторка порівнює рослинність із морем і використовує лексему «глибина» як щось бездонне, таємниче: «...дика рослинність нагадувала море. Яке котить потужні духмяні хвилі й ось-ось затягне на глибину, з якої вже не вплинеш» [6, с. 13].

Петро, який не хотів переїздити із Швеції у Варшаву, відмежовує свою квартиру від Варшави шторами: «Петрусь щільно закриває штори, відгороджуючись від Варшави» [2, с. 211]. Своє небажання герой пояснює некомфортними для нього умовами життя: «Загиджені сходи в будинках, ліфти-розвалюхи, брудні вулиці» [2, с. 211]. Як бачимо, в сприйнятті Петром буденної Варшави домінує потворність, яка не залишає місця для краси.

Враховуючи те, що нами аналізується і простір митців, важливо простежити зміни в культурному просторі. Моделюючи простір Деніса, І. Роздобудько описує Будинок кіно, чим акцентує увагу на занепаді культури: «Його вбогий інтер'єр та меню в ресторані одразу навіяли на мене ще більшу нудьгу. Напівтемрява підкреслювала жебрацтво та запустіння, а невибагливі воскові свічки на столах радше засвідчували нестачу електроенергії, ніж створювали тут романтичну атмосферу» [6, с. 79]. Цікаво, що авторка не лише відтворює інтер'єр, а й називає почуття, які цей інтер'єр викликає в героя, уникаючи таким чином неоднозначного сприйняття простору і проблеми, які підіймає письменниця.

Головна героїня «Польки» на одній із зустрічей із творцями серіалу, для якого вона пише сценарій, зауважила: «Часи змінилися: актори стали зірками, продюсери – мільонерами. Культовий закапелок залишився незмінним: кульгавий стіл і подерті крісла – пам'ятки героїчної минувшини» [2, с. 39]

Приїхавши у Брюссель і зупинившись на ночівлю в кімнаті при польському консульстві, головна героїня зауважує, що: «... більше як сорок років дистанції відділяє мою кімнату від сучасного дизайну» [8, с. 59], чим звертає увагу на відставання в розвитку своєї країни.

Критикуючи сучасні костели, М. Гретковська моделює комічну ситуацію: «Архітектура наших сучасних костелів нагадує космічні кораблі» [8, с. 97]. Своє несприйняття діяльності священнослужителів письменниця підсилює іронією: «Священники передивилися «Зоряного шляху» і хочуть бути ближче до неба» [8, с. 97].

Як бачимо, обидві письменниці, моделюючи культурний простір, підіймають проблеми занепаду культури, духовності, економічного розвитку.

Ураховуючи те, що найбільш сучасним, за часом описаних подій, є роман «Космітка» М. Гретковської, вважаємо закономірним, що саме у ньому з'являється наголос на існуванні віртуального простору, частиною якого є соціальні мережі. Головна героїня твору стверджує: «Не зареєструюся у Фейсбуці. Я для того занадто нарцистична. Хвалилася б пейзажами, публікувала б фотографії, коментарі, чекала б на лайки» [8, с.123], чим дає зрозуміти, що віртуальний простір є тісно пов'язаним із внутрішнім та культурним просторами. Адже саме стан душі та культурні тренди стають провідними в оформленні віртуального простору.

Висновки і пропозиції. Отже, наше порівняння продемонструвало, що І. Роздобудько та М. Гретковська акцентують свою увагу переважно на внутрішніх станах героїв. Вони не подають детальних описів, натомість обирають лише елементи, варті, на їхню думку, візуалізації. Ми помітили, що, крім душевних станів героїв, через вдале моделювання простору повсякденності авторки порушують актуальні проблеми (кохання, самотність, самоідентифікація, розвиток культури тощо). Структура простору в обох письменниць подібна: фізичний, внутрішній, перцептивний, культурний простори представлені у творах обох письменниць, але лише у М. Гретковської є натяк на існування віртуального простору. Крім того, виконаний аналіз показав, що різними є манери зображення простору: в І. Роздобудько простір характеризується більшою художністю, а в М. Гретковської він є реалістичнішим, що пояснюється жанровими особливостями творів.

Перспективи подальшого вивчення цієї проблеми вбачаємо в дослідженні поетики простору в малих прозових жанрах обраних нами авторок у порівняльному аспекті, що дасть можливість сформулювати концепцію художнього простору.

Список літератури:

1. Башляр Г. Избранное: Поэтика пространства / Пер. с франц. «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН). Москва : 2004. 376 с.
2. Гретковська М. Полька / Пер. з польської О. Красюка. Київ: 2005. 310 с.
3. Каган М. Эстетика как философская наука. Санкт-Петербург : 1997. 544 с.
4. Лелеко В. Д. Культура повседневности. Санкт-Петербург : 2001. 130 с.
5. Пилипюк Л. А. Простір як місце дії у творчості Оноре Бальзака. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2014. Випуск IV. С. 319–327.
6. Роздобудько І. Гудзик. Київ: 2015. 224 с.
7. Роздобудько І. Шості двері. Київ : 2020. 192 с.
8. Gretkowska M. Kosmitka. Warszawa : 2016. 222 s.

Smarovoz I. S. FEATURES OF ARTISTIK SIMULATION OF THE SPACE OF EVERYDAY LIFE IN THE NOVELS OF IREN ROZDOBUDKO AND MANUELA GRETKOVSKA

The article analyzes cultural and literary exploration devoted to the poetic of space in the work of art. The methodological basis of the study were the works of G. Bashlyar «Poetics of space» and V. Leleko «Culture of Everyday Life».

The space and everyday life in the studying is considered as a basis for constructing a model of artistic everyday life of the whole work. The following structure of space is taken as a basis: physical, perceptual, cultural and internal space of the person. The peculiarities of artistic modeling of the space of everyday life in the novels «Button» and «the Sixth Door» by I. Rozdobudko and «Polka» and «Cosmetician» by M. Gretrcovska are comprehended. In the course of the analysis of the novels, virtual space (characters' pages in social networks) was added to the structure of the space, but due to the lack of material it was not thoroughly analyzed. The common and distinctive features in the concept of creating features in concepts of creation of the artistic space are singled out and interrelation space with the emotional states of the heroes is analyzed.

The focus is on the significance of the bound aries between the structural elements of space and on the sequences of the intersections for the characters.

It has been established that both writers describe only the elements of the space of the heroes' everyday life, which are important to the disclosure of emotional states and emotional experiences, so there are no precise integral interiors in the novels.

Important in the construction of space for both writers are the details that reveal the characters. With the change of emotional states feelings, values the space of the characters' existence also changes, because these are interdependent things. In addition, successfully modeling the artistic space the authors raise important issues (love, betrayal, loneliness, cultural decline, etc.).

This noted that the works of M. Gretrcovska chosen by us for research are autobiographical and therefore it is obvious that the space modeled in them is more realistic (describing, real cities, apartments, institutions, natural locations, etc.) that in I. Rozdobudko's novels, where the authors dominates invention.

Key words: *everyday life, artistic space, emotional state borders, details.*